

ISSN 2227-2844

ВІСНИК

**ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

№ 1 (324) БЕРЕЗЕНЬ

2019

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

№ 1 (324) березень 2019

Частина II

Засновано в лютому 1997 року
Свідоцтво про реєстрацію:
серія КВ № 14441-3412ПР,
видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку
наукових фахових видань України
(педагогічні науки)
Наказ Міністерства освіти і науки України № 793 від 04.07.2014 р.

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних
«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю
№ 30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 9 від 29 березня 2019 року)

Виходить чотири рази на рік

Засновник і видавець –
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор –
доктор педагогічних наук, професор **Курило В. С.**
Заступник головного редактора –
доктор педагогічних наук, професор **Савченко С. В.**
Випускаючі редактори –
доктор педагогічних наук, професор **Караман О. Л.**,
доктор історичних наук, професор **Набока О. В.**,
доктор педагогічних наук, професор **Шехавцова С. О.**

Редакційна колегія серії «Педагогічні науки»:

Головний редактор –
Караман О. Л., доктор педагогічних наук, професор
Відповідальний секретар –
Юрків Я. І., кандидат педагогічних наук, доцент

Члени редакційної колегії:
доктор педагогічних наук, доцент **Бабіч В. І.**,
доктор педагогічних наук, професор **Ваховський Л. Ц.**,
доктор педагогічних наук (Республіка Польща) **Лукашевич-Велеба Й.**,
кандидат педагогічних наук, доцент (Республіка Білорусь) **Іванчикова С. Б.**,
доктор педагогічних наук, професор **Лобода С. М.**,
доктор педагогічних наук, професор **Прошкін В. В.**,
доктор педагогічних наук, професор **Харченко С. Я.**,
доктор педагогічних наук, професор **Хриков Є. М.**

Редакційні вимоги до технічного оформлення статей

Редакція «Вісника» приймає статті обсягом 5 – 7 сторінок через 1 інтервал, повністю підготовлених до друку. Статті подаються надрукованими на папері в одному примірнику з додатком диска. Набір тексту здійснюється у форматі Microsoft Word (*.doc, *.rtf) шрифтом № 12 (Times New Roman) на папері формату А-4; усі поля (верхнє, нижнє, правє й лівє) – 3,8 см, верхній колонтитул – 1,25 см, нижній – 3,2 см.

У верхньому колонтитулі зазначається: Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (****), 2014.

Статті у «Віснику» повинні бути розміщені за рубриками. Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний). Через рядок від УДК в лівому верхньому кутку вказуються прізвище, ім'я по-батькові автора (повністю, шрифт жирний). На наступному рядку – учений ступінь, звання, посада, місце роботи; e-mail; ORCID ID (персональний код, який необхідно отримати, заповнивши анкету за посиланням: <https://orcid.org/register>).

Назва статті друкується через рядок великими літерами (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); визначення методики дослідження (сукупність методів дослідження, їх основний зміст, характеристики і показники, які вони фіксують, та одиниць вимірювання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела в тексті оформлюються таким чином: у круглих дужках зазначається прізвище автора, та рік видання роботи (наприклад, Шумська, 2010). Якщо потрібно посплатися на декілька джерел, варто переплутувати їх через крапку з комою (наприклад, Афанасьєва, 2016; Богданова & Саннікова, 2015; Moore, 2006). Якщо використовуються цитати, статистика тощо, то слід вказати номер сторінки посилання (Афанасьєва, 2016, с. 46; Bluner, 2012, р. 24).

Бібліографія і при необхідності примітки подаються в кінці статті після заголовку „Список використаної літератури” (без двокрапки) у порядку цитування й оформлюються відповідно до ДСТУ 8302:2015. Бібліографічні джерела подаються підряд, без відокремлення абзацем; ім'я автора праці (або перше слово її назви) виділяється жирним шрифтом.

Для коректного індексування публікацій наукометричними системами після «Списку використаної літератури» необхідно навести References. Посилання в References мають бути оформлені латинською; для кирилических цитувань слід транслітерувати імена авторів та назви видань; останні також слід навести в англійському перекладі в [] з зазначенням мови оригіналу в дужках, наприклад, [in Russian], [in Ukrainian] Назви періодичних видань слід наводити відповідно до офіційного латинського написання за номером реєстрації ISSN. В елементах опису не можна замінити латинські літери на кирилическі. Цитування в References мають бути оформлені за стандартом APA.

Статтю закінчують 3 анотації обсягом 1600-1800 знаків (українською, російською та англійською мовами) із зазначенням прізвища, ім'я та по-батькові автора, назви статті та ключовими словами (3-5 термінів).

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора).

На окремому аркуші подається довідка про автора (прізвище, ім'я, по батькові; місце роботи, посада, звання, учений ступінь; адреса навчального закладу (повністю), домашня адреса; e-mail та номери телефонів (службовий, домашній, мобільний) трьома мовами (українською, російською та англійською).

УДК 376:575.16

DOI: 10.12958/2227-2844-2019-1(324)-2-62-69

Мухіна Анастасія Юріївна,

кандидат психологічних наук, доцент кафедри дефектології та психологічної корекції ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.

mukhina08121983@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-5364-2785>

Сєромаха Наталія Євгенівна,

кандидат психологічних наук, доцент кафедри дефектології та психологічної корекції ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.

sieromakha@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9419-9935>

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРИКЛАДНОГО АНАЛІЗУ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ

Розлади аутистичного спектру у дітей на сьогоднішній день є складною і важливою проблемою як для психіатрії, клінічної психології, так і для дефектології. За даними багатьох досліджень кількість таких дітей неухильно збільшується з кожним роком. Це пов'язано з несприятливим навколишнім середовищем та ураженням центральної нервової системи, які здебільшого виникають під час пренатального періоду, при патології пологів, або ж під час розвитку патологій під час перших трьох місяців життя дитини. Актуальність дослідження зумовлена високою поширеністю РАС і постійним збільшенням кількості клінічних випадків аутизму у нашій країні.

Термін «аутизм» було уперше використано швейцарським психіатром Ейгеном Блейлером для визначення категорії егоцентричного мислення при шизофренії (Скрипник, 2007). Аутизм вперше був описаний у 1943 р. психіатром Лео Каннером (Leo Kanner, 1980), коли той спостерігав за одинадцятьма дітьми, які протягом перших років свого життя повністю замкнулись у собі. Вони не сприймали інших людей, уникали зорового контакту, не виявляли ані найменшого розуміння соціального боку життя, частково або повністю не могли оволодіти мовленням і постійно повторювали одні й ті самі стереотипні рухи. Для цих дітей були також характерні персеверації, коли мають прояви хворобливо маніакальні наполегливості, вимагаючи, щоб кожного разу в незмінному вигляді відтворювалися її улюблені ритуали і заняття, порушити які не може ніхто, окрім неї самої (Kanner L., 1943,

ст. 242). Була виділена симптоматика розладу аутистичного спектру (РАС): порушення в сфері соціальної взаємодії; спотворене ставлення до близьких; неадекватна реакція на нову людину; ігнорування спілкування з іншими дітьми; неприязнь, гіперсензитивність при фізичному контакті; слабкість, вибірковість реакції при вербальному спілкуванні; страхи і фобії та інші мовленнєві, рухові і поведінкові розлади.

Активні дослідження зарубіжними науковцями цієї категорії дітей відбувалися з 90-тих років XX століття, які були спрямовані на вивчення специфіки психічного дизонтогенезу аутичних дітей, пошук першопричин і логіки аутичного розвитку (L. Wing, E. Ornitz, B. Hermelin & N.O'Connor, F. Volkmar, H. Tager-Flusberg, C. Lord). Українські дослідники, які займалися і продовжують займатися проблематикою аутизму, це такі вчені, як Я. Багрій, І. Марценківський, К. Островська, О. Романчук, Г. Смоляр, Т. Скрипник, В. Тарасун, Г. Хворова, А. Чуприков, Д. Шульженко та ін.

На сучасному етапі актуальною залишається проблема корекції загального і психічного розвитку дітей з РАС, пошук ефективних підходів, методів та прийомів корекції розладів аутистичного спектру. Всесвітня практика терапевтичної допомоги особам з розладами аутичного спектра засвідчила, що «лікування» для таких осіб – це навчання. У найважливіших медичних документах (наприклад, в МКБ-10, DSM-IV та ін.) безпосередньо зазначено, що за усю важливістю лікувальних заходів головну роль у корегуванні аутичних порушень відіграє корекційне виховання та навчання (лікувальна педагогіка). На сьогодні психолого-педагогічна корекція аутизму не має однозначності й узгодженості щодо технологій та методик, які б допомагали ефективно долати порушення аутичного спектра. Так, серед корекційних методів директивного впливу одним з найбільш відомих виступає метод *прикладного аналізу поведінки* (Applied Behavior Analysis, ABA).

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз особливостей застосування метода прикладного аналізу поведінки дітей з розладами аутистичного спектру.

Прикладний аналіз поведінки (*applied behavior analysis, ABA*) вважають одним з найефективніших і найрозповсюдженіших методів роботи з аутичними дітьми, на основі якого побудовано багато програм у школах і центрах для дітей-аутистів, особливо в США, Канаді, Бельгії, Швеції, Ізраїлі та інших країнах.

Автор, прикладного аналізу поведінки (далі – АВА) – І. Ловаас (Ole Ivar Lovaas). Метод базується на головних засадах біхевіоральної (поведінкової) терапії й дає змогу визначити чинники й наслідки поведінки, які зумовлюють, контролюють, закріплюють, і найголовніше – змінюють певну поведінку.

На думку представників біхевіорального напрямку психології (І. Ловаас, Р. Коегел, Дж. Сіменс, Дж. Лонг та ін.) поведінка – це єдиний прояв людини, який можна вивчати об'єктивно, на відміну від

свідомості, мислення, пам'яті тощо. З цього погляду *аутизм* розуміють як синдром поведінкових дефіцитів і надлишків, які можуть змінюватись під впливом спеціальних ретельно спланованих, конструктивних взаємин з іншими людьми.

Зважаючи на таке визначення аутизму, терапія має подвійне завдання *зменшувати надлишки поведінки; формувати у дитини необхідні навички, яких нема* (Смоляр, 2016).

Унаслідок такої подвійної роботи можна досягти основної цілі модифікації поведінки аутичних дітей: допомогти дітям стати більш самостійними, соціально адаптованими, здатними до навчання. Це дає можливість дитині відвідувати дошкільні та шкільні дитячі заклади, успішно взаємодіяти з іншими людьми, інтегруватися в суспільство загалом.

На стадії планування навчання треба продумати й забезпечити певні умови для побудови ефективного навчального процесу (Б.-Л. Бейкер, А.-Дж. Брайтман, Дж. Грин).

Чинники навколишнього середовища, які мають вплив на поведінку дитини під час навчання, можна умовно поділити на дві групи.

Фізичні чинники:

- час: установлюють час дня, в який дитина може займатися найуспішніше; тривалість кожного заняття й перерв; кількість уроків на день, тиждень тощо;
- місце (приміщення): чи буде проходити заняття вдома чи у спеціальному закладі; у приміщенні або на вулиці; де саме;
- робоче місце (приміщення ретельно вивчають і створюють оптимальну обстановку);
- матеріали для навчання: безпечні для дитини і максимально відповідні змісту поточного заняття.

Соціальні чинники: присутність третіх осіб у кімнаті під час занять: аналізують потребу індивідуального чи групового навчання; присутність на занятті батьків, інших родичів, дорослих і дітей, не долучених у процес навчання; обмірковують необхідність присутності асистента вчителя.

Основний напрям роботи фахівця з АВА – *функційний аналіз поведінки*, який дає змогу визначити причини й наслідки поведінки, що зумовлюють, контролюють і закріплюють цю поведінку. Проаналізувавши ці причини і наслідки, терапевт може використовувати їх, щоб змінити поведінку.

Одиниці аналізу фахівця:

а) передумови поведінки (зовнішні стимули, що роблять можливим виникнення поведінки),

б) самі безпосередні поведінкові прояви (конкретні дії суб'єкта, які можна спостерігати) та наслідки цих проявів. Йдеться про те, що особливості «наслідків» (тобто, того, що відбувається після поведінкових

проявів) можуть впливати на збільшення або зменшення вірогідності появи певної поведінки в майбутньому.

Р. Шрам описує ряд запитань, на які потрібен відповісти фахівець.

1. Як визначити проблемну поведінку?
2. Як фіксувати проблеми поведінки у дитини?
3. Які можливі причини проблемної поведінки?
4. Які методи корекції проблемної поведінки аутичних дітей?

Після цього в роботі фахівця повинна бути зафіксована проблемна поведінка. Виявляються і фіксуються моменти, які передували появі проблемної поведінки. Повно розкривається і описується епізод проблемної поведінки. Після цього описується картина проявів, що була після проблемної поведінки.

Для того, щоб спонукати учня спробувати зробити те, про що просить його вчитель, використовують додатковий стимул, так зване підкріплення, або заохочення. Зв'язок між заохоченням і поведінкою можна виразити формулою «частіше повторюються дії, які підкріплюються». Отже, *підкріплення* – це будь-який стимул, що з'являється за поведінкою і збільшує вірогідність появи цієї поведінки надалі.

Підкріплювальні стимули розрізняють за параметрами «приємний – неприємний». Позитивне підкріплення – це подання стимулу, що зумовлює позитивно забарвлену емоційну реакцію, а негативне – це вилучення стимулу, який спричинює негативно забарвлену емоційну реакцію. Обидва види підкріплень сприяють посиленню певних поведінкових реакцій. Негативне підкріплення не використовують у прикладному аналізі.

Існує кілька типів позитивних підкріплень (за Т. Скрипник).

- *Соціальні*, за яких нагородою для дитини стає увага психолога (педагога). Є безліч способів виявити увагу: посміхнутися, обійняти, полоскотати, поцілувати, поаплодувати, підбадьорити, похвалити дитину.

- *Предметні* – дати потримати улюблену ляльку, повозити іграшкову вантажівку, подивитися книжку тощо.

- *Активні*. Існує потреба в активності, як і потреба в їжі чи воді.

Наприклад, можна дозволити дитині встати зі стільця на 10 секунд, що буде для неї винагородою за те, що вона тихо сиділа й добре працювала. Інші варіанти занять: слухати музику, грати в улюблену гру, піти на прогулянку, спекти печиво, поборотися на підлозі, подивитися телевізор... Звичайно, заохочення такого роду найкраще підходить розвиненішим дітям, які можуть трохи почекати обіцяної нагороди. Якщо є проблема з виконанням певної вправи чи небажання її виконувати, можна змінити матеріали, які використовують для здійснення цього завдання. Систематичність виконання вправ – необхідна умова для отримання позитивного результату роботи з дитиною.

- *Їстівні.* Цей вид підкріплення найзручніший і найрозповсюдженіший, особливо на перших етапах навчання. За правильно виконане завдання психолог дає дитині її улюблені ласощі, але дуже маленькими порціями.

Р. Шрам у своїй книзі Дитячий аутизм і АВА виділяє матеріальні підкріплення (гроші, солодоші, подарунки); соціальні підкріплення (похвала, посмішка, уважне слухання); поведінкове підкріплення (прогулянка, перегляд телевізора) та символічне підкріплення (жетонний метод, метод балів, які конвертуються у щось бажане); нейтральне підкріплення (з'єднання стимулів).

Щоб підкріплення було ефективним, треба виконувати такі правила:

Доречність: тільки дитина може показати, що для неї підкріплення. Наприклад, обійми не для кожної дитини будуть підкріпленням.

Негайність: підкріплювальний стимул має бути відразу за поведінкою, упродовж 0-3 сек.

Обумовленість: спочатку дитина закінчує поведінку, потім отримує заохочувальний стимул.

Сталість: потрібно підкріплювати тільки бажану поведінку, і підкріплювати її постійно.

Процес вибирання підкріплення варто здійснювати у певній послідовності:

Дати дитині вільний доступ до різних речей (6 і більше іграшок чи видів їжі) або активних дій і спостерігати, що дитина робить, або що бере частіше.

Записати, які іграшки і їжу дитина вибирає частіше, коли в неї є вибір.

Повторювати цю процедуру протягом дня або коли помітно, що дитина втрачає зацікавленість заняттями.

Коли поведінка нова, режим підкріплення має бути безперервним і досить інтенсивним. Давно сформовані дії можна підкріплювати в змінному режимі й не настільки інтенсивно.

У контексті поведінкової терапії наголошують на тому, що в процесі роботи з дитиною доречно така послідовність кроків: від навчання навичкам готовності вчитися (контакт очима, відгук на ім'я, здатність виконувати прості інструкції, імітація дій тощо) до перших кроків адекватних мовленнєвих проявів, розвитку пізнавальних здатностей і формування навичок самообслуговування.

Один з основних принципів АВА – це те, що процес терапії завжди починається з навчання. Для цього є кілька *чинників*:

- Більшість різновидів проблемної поведінки відбувається через брак деяких навичок. Дитина, не маючи адекватних навичок, найчастіше комунікативних, і просто не знаючи, що треба робити в даній ситуації, починає діяти небажаним чином. Наприклад, дитина хоче пити, але, не маючи навички просити, починає плакати.

- Процес формування нових навичок найчастіше легший і більш успішний, ніж трансформація сталих проблемних навичок.

Тому, починаючи з навчання, створюють позитивний лад для подальшої роботи із проблемною поведінкою.

- Процедури для навчання заздалегідь структуровані й точно визначені. Наприклад, педагогам чи батькам не потрібно чекати чергового прояву проблемної поведінки, щоб почати з цим роботу.

- Те, чому навчилися дорослі (особливо, батьки) в процесі навчання дитини, одержавши знання про неї, вони можуть використати далі для змінення небажаної поведінки.

Важливі моменти організації уроку:

Сховати всі речі, які відвертають увагу.

Підготувати потрібні матеріали завчасно.

Дотримуватися наперед підготовленого формату уроку.

Визначити заохочувальні стимули.

Знати кінцеву мету.

Використовувати підказки й заохочувальні стимули.

У разі помилки застосовувати процедуру корегування помилки.

Записувати всі результати.

В АВА докладно продумано навчання не тільки за особливих, але й за типових побутових умов, а також – не тільки навчання навичкам, але й способи їх генералізації та підтримування.

Список використаної літератури

1. Скрипник Т. В., Хворова Г. М., Смоляр Г. Г. Інтеграційний літній табір: простір розвитку дітей з аутизмом. К.: ПВП «Задруга», 2007. 96 с. **2. Смоляр Г. Г.** Біхевіоральна терапія / Технології психічної інтеграції дітей з аутизмом: У 2-х томах. Т.ІІ. К., 249 с. **3. Скрипник Т. В.** Феноменологія аутизму: Монографія. К.: Вид-во «Фенікс», 2010. 320 с. **4. Никольская О. С.** Ребенок с аутизмом в обычной школе. М.: Чистые пруды, 2006. 32 с.

References

1. Skrypnyk, T. V., Khvorova, H. M., Smoliar, H. H. (2007). Intehratsiinyi litnii tabir: prostir rozvytku ditei z autyzmom [Integratsiyny litniy tabir: prostr rozvitku ditey with autism]. Kyiv: PVP "Zadruha". [in Ukrainian]. **2. Smoliar, H. H.** (2014). Bikhevioralna terapiia / Tekhnolohii psykhichnoi intehratsii ditei z autyzmom: [Bicheuroral Therapy / Technological Psychology Integration of Children with Autism]. Kyiv. [in Ukrainian]. **3. Skrypnyk, T. V.** Fenomenolohiia autyzmu [Phenomenology of autism]. Kyiv: Feniks. [in Ukrainian]. **4. Nykolskaia, O. S.** (2006). Rebenok s autyzmom v obichnoi shkole [A child with autism in regular school]. Moscow: Chystie prudi. [in Ukrainian].

Мухіна А. Ю., Сєромаха Н. Є. Особливості застосування методу прикладного аналізу поведінки дітей з розладами аутистичного спектру

В статті розкрито особливості застосування методу прикладного аналізу поведінки дітей з розладами аутистичного спектру. Зокрема, представлено сучасне трактування поняття «аутизм», наведені історичні дані з питання дослідження проблеми аутизму, виокремлені основні психологічні характеристики дітей з розладами аутистичного спектру. Розкрито сутність методу прикладного аналізу поведінки, його зміст і задачі. З'ясовані основні чинники довкілля, які можуть впливати на поведінку дітей з аутизмом під час навчання. Виокремлені основні показники функціонального аналізу поведінки, такі як умови виникнення поведінки та безпосередньо поведінкові прояви дитини. Розкрито поняття «підкріплення», типи позитивних підкріплень, а також особливості застосування підкріплень у прикладному аналізі поведінки дітей з розладами аутистичного спектру. В статті зазначається, що одним з провідних принципів прикладного аналізу поведінки є те, що процес терапії завжди починається з навчання, визначені причини навчального характеру терапії.

Ключові слова: аутизм, корекція, метод, прикладний аналіз поведінки, діти розладами аутистичного спектру.

Мухина А. Ю., Сєромаха Н. Е. Особенности применения метода прикладного анализа поведения детей с расстройствами аутистического спектра

В статье раскрыты особенности применения метода прикладного анализа поведения детей с расстройствами аутистического спектра. В частности, представлено современное трактование понятия «аутизм», краткие исторические данные по вопросу исследования проблемы аутизма, выделены основные психологические характеристики детей с расстройствами аутистического спектра. Раскрыты сущность метода прикладного анализа поведения, его содержание и цели. Выделены основные факторы окружающей среды, которые могут оказывать влияние на поведение ребенка с аутизмом во время обучения. Выделены основные единицы функционального анализа поведения, такие как условия возникновения поведения и непосредственно поведенческие проявления ребенка. Раскрыты понятия «подкрепление», «подкрепляющие стимулы», типы позитивных подкреплений, а также особенности применения подкреплений в прикладном анализе поведения детей с расстройствами аутистического спектра. В статье указывается, что одним из основных принципов прикладного анализа поведения является то, что процесс терапии всегда начинается с обучения, обозначены причины обучающего характера терапии.

Ключевые слова: аутизм, коррекция, метод, прикладной анализ поведения, дети с расстройством аутистического спектра.

Mukhina A., Sieromakha N. The Peculiarities of Application of the Method of Applied Behavior Analysis of Children with Autism Spectrum Disorder

The article is dedicated to the peculiarities of application of the method of applied behavior analysis of children with autism spectrum disorder. The author specifies the modern meaning of the notion “autism”, presents the brief historical data concerning the problem of autism, and outlines the main psychological characteristics of children with autism. The essence of the method of applied behavior analysis, its content and aims is specified. It was outlined the main factors of environment that can affect the behavior of child with autism in the process of education. The author of the paper singles out the main units of functional analysis of behavior such as the conditions of emergence of behavior and behavioral manifestation of child. The notions of “reinforcement”, “reinforcing stimulus”, “types of positive reinforcements” are specified. Moreover, the peculiarities of application of reinforcements in applied behavior analysis of children with autism spectrum disorders are outlined. In the article the author mentions that one of the main principles of applied behavior analysis is that the process of therapy always starts with education. In addition, she defines the reasons of educational nature of therapy.

Applied behavior analysis can be used both in non-standard conditions and in conditions that are typical for living one, for the purpose of educating new behavioral skills as well as for their maintaining.

Key words: autism, correction, the method of applied behavior analysis, children with autism spectrum disorder.

Стаття надійшла до редакції 16.02.2019 р.

Прийнято до друку 29.03.2019 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Харченко С. Я.